

H.I.O.R.

**Handboek Inrichting Openbare Ruimte,
Deel 1: Algemeen, Beleid en Proces
1 maart 2018**

Inhoudsopgave

1	ALGEMEEN	3
1.1	INHOUD EN DOEL	3
1.2	STATUS EN GEBRUIK	3
1.3	PROJECTOPDRACHT	3
1.4	PROCES EN ORGANISATIE	3
1.5	VISIE OP HET BEHEER	4
1.6	AMBITIENIVEAU	4
1.7	PROCEDURE BIJ AFWIJINGEN	5
1.8	LEESWIJZER	5
2	BELEIDSKADERS INRICHTING OPENBARE RUIMTE	6
2.1	ALGEMEEN	6
2.2	BELEIDSNOTA'S	6
2.2.1	<i>GROEN: LIJST BESCHERMWAARDIGE HOUTOPSTANDEN (MAART 2012)</i>	6
2.2.2	<i>INTEGRAAL BEHEERPLAN OPENBARE RUIMTE</i>	6
2.2.3	<i>OPENBARE VERLICHTING</i>	6
2.2.4	<i>WATER EN RIOLERING</i>	6
2.3	ALGEMENE RANDVOORWAARDEN EN AANDACHTSPUNTEN	6
2.4	ONTWERPLEVENSDUUR	7
2.5	ONTWERPKADERS	7
3	PROCESBESCHRIJVING	9
3.1	INITIATIEFFASE	9
3.2	DEFINITIEFFASE	9
3.3	ONTWERPFASE	10
3.4	VOORBEREIDINGSFASE	10
3.5	REALISATIEFFASE	11

1 Algemeen

1.1 Inhoud en doel

De gemeente Hollands Kroon is eindverantwoordelijk voor het beheer van de openbare ruimte. Vanuit die taakstelling heeft zij het “Handboek Inrichting Openbare Ruimte” (HIOR) opgesteld. Het handboek is bestemd voor een ieder die zich met inrichting en vormgeving van de openbare ruimte bezighoudt, waaronder stedenbouwers, projectleiders, civieltechnici, (landschaps)architecten en ontwikkelaars. Het handboek bakent de speelruimte af voor het ontwerp van de openbare ruimte en houdt bovendien rekening met praktische zaken als toekomstig beheer en onderhoud.

Dit handboek voor de inrichting van de openbare ruimte is een van de instrumenten die ingezet kan worden voor “beheerbewust ontwerpen” en “ontwerpbewust beheren” zoals genoemd in de CROW publicatie 266 “Leidraad inrichting openbare ruimte”:

- **beheerbewust ontwerpen** voorkomt dat het ontwerp van de openbare ruimte elementen bevat die moeilijk, of tegen te hoge kosten te beheren zijn’
- **ontwerpbewust beheren** zorgt ervoor dat het beheer van de openbare ruimte aansluit bij de ontwerpgedachte, waardoor de gewenste kwaliteit behouden blijft.

Het handboek is geen eenmalige uitgave maar een document dat periodiek zal worden geactualiseerd.

1.2 Status en gebruik

Dit handboek inrichting openbare ruimte bevat een gestructureerde verzameling van eisen en standaardoplossingen die voortkomen uit wet- en regelgeving, gemeentelijk beleid en praktische kennis en ervaring, en beschrijft de gewenste kwaliteit van de inrichting van de openbare ruimte. Het handboek is richtinggevend en moet worden gebruikt als naslagwerk, toetsingskader en inspiratiebron bij nieuwe ontwikkelingen in de openbare ruimte binnen de gemeente Hollands Kroon.

Het handboek inrichting openbare ruimte biedt ruimte voor creativiteit en maatwerk. Het geeft richting aan en beschrijft waar welke keuzevrijheden zitten. De gemeente staat open voor nieuwe ontwikkelingen en duurzame oplossingen. Met dit handboek wordt deze ruimte geboden en kan gezamenlijk worden gewerkt naar de toepassing van goede oplossingen.

In dit handboek worden geen specifieke stedenbouwkundige randvoorwaarden aangegeven. Het handboek sluit aan bij het huidige beleid van de gemeente Hollands Kroon en is als het ware de basis voor toekomstige werken in uitvoering. Ook wordt er in het handboek verwezen naar het beleid van derden (bijvoorbeeld politie, HHNK).

1.3 Projectopdracht

Bij elk nieuwbouw-, herinrichting- of onderhoudsproject binnen de gemeentegrenzen, waarvan het toekomstige beheer in handen komt van de gemeente, dient de opdrachtnemer het handboek inrichting openbare ruimte te hanteren. Deze verplichting moet als randvoorwaarde worden opgenomen in elke projectopdracht.

1.4 Proces en organisatie

In een plan zijn verschillende processen te onderscheiden. In elk proces worden uitgangspunten en randvoorwaarden opgesteld. Dit handboek inrichting openbare ruimte behoort als randvoorwaarde meegenomen te worden in het planproces.

De gemeente is verantwoordelijk voor het vaststellen van de projectspecifieke uitgangspunten en randvoorwaarden, en voor het up-to-date houden van het handboek. De ontwikkelaar is verantwoordelijk voor een goede vertaling van de gestelde uitgangspunten en randvoorwaarden in de uiteindelijke inrichting. In dit handboek worden eisen genoemd die niet in de externe regelgeving of wettelijke kaders genoemd worden, hiervan afwijken, of hier een aanvulling op zijn. De ontwikkelaar kan ook de eigen gemeentelijke dienst zijn.

De gemeente toetst de plannen vanuit haar verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte. Het handboek inrichting openbare ruimte is hiervoor leidend. De plannen worden getoetst op veiligheid, bruikbaarheid, milieu, omgeving en beheersbaarheid. Dit zijn voorwaarden die uit de wet, het beleid van de gemeente en de technische praktijk van de gemeente voortvloeien. De beheerkostenraming die gemaakt wordt door de ontwikkelaar is onderdeel van deze toets. Kosten die gemaakt moeten worden voor interne of externe controle moeten in een vroeg stadium in een exploitatie overeenkomst (EOK) of samenwerkingsovereenkomst (SOK) zijn beschreven.

1.5 Visie op het beheer

Beheer en onderhoud mogen nooit het sluitstuk zijn van een project. Aanpassingen aan de lay-out van de bebouwing of de openbare ruimte hebben onherroepelijke gevolgen voor het beheer van diezelfde bebouwing en buitenruimte. Een goed beheermanagement is essentieel en noodzakelijk. Niet alleen vanuit het oogpunt van leefbaarheid en duurzaamheid, maar ook vanuit het oogpunt van effectiviteit en efficiëntie.

Het organiseren van het beheer neemt een belangrijke plaats in bij de ontwikkeling van nieuwe projecten. Dit betekent een continue- en open communicatie met betrokken partijen om de praktische toepasbaarheid van het ontwerp kritisch te bekijken vanuit het perspectief van beheer. Ten behoeve van het beheer moeten vooraf kaders gesteld worden aan het ontwerp.

1.6 Ambitieniveau

Het ambitieniveau voor beheer is een aanduiding voor de gerealiseerde kwaliteit op een bepaalde plek. Er worden vijf kwaliteitsniveaus onderscheiden:

- zeer hoog (A+)
- hoog (A)
- basis (B)
- laag (C)
- zeer laag (D)

Deze normen zijn afkomstig van landelijke instituten, zoals het CROW (Centrum voor Regelgeving Onderzoek Wegen) en NL-schoon (Stichting Nederland Schoon).

De eisen die aan de kwaliteit worden gesteld, zijn niet voor elk deel van de openbare ruimte hetzelfde. In Hollands Kroon worden de volgende ambitieniveaus gehanteerd:

Kwaliteitsniveau A:	Bijzondere locaties zoals centra en begraafplaatsen
Kwaliteitsniveau B:	Woonkernen en de belangrijkste doorgaande wegen
Kwaliteitsniveau C:	Bedrijventerrein en buitengebied

1.7 Procedure bij afwijkingen

Er zijn gebieden binnen de gemeente Hollands Kroon waarbij de ambitie voor de openbare ruimte hoog tot zeer hoog zal zijn, denk hierbij aan winkelgebieden. Om deze ambitie te realiseren is het mogelijk om af te wijken van de aanbevelingen uit het handboek inrichting openbare ruimte. Hierbij moet voldaan worden aan de volgende voorwaarden:

- De aanvrager zal de afwijking goed moeten motiveren;
- De oplossing zal aan de minimale kwaliteitseis uit het handboek inrichting openbare ruimte moeten voldoen;
- De aanvrager zal de beheertechnische en financiële consequenties aangaande het toekomstige beheer moeten onderbouwen;
- De gemeente zal een onderbouwde afweging maken voor de toepassing van de afwijking;
- Na schriftelijke goedkeuring door de gemeente kan de afwijkende oplossing worden toegepast.

1.8 Leeswijzer

Dit handboek is verdeeld in de volgende vijf delen:

- Deel 1 Algemeen deel
 - In dit deel zijn de beleidseisen beschreven en het ontwikkelproces
- Deel 2 Ontwerpcriteria
 - In dit deel zijn de gebruikseisen beschreven
- Deel 3 Materialenboek
 - Dit deel bevat de prestatie-, constructie-, materiaal en bouwstofeisen
- Deel 4 Detailboek
 - In dit deel wordt een aantal standaarddetails uitgewerkt
- Deel 5 Uitvoeringseisen
 - In dit laatste deel zijn de eisen op uitvoeringsniveau, met overdracht en garanties weergegeven

2 Beleidskaders inrichting Openbare Ruimte

2.1 Algemeen

Wettelijke bepalingen, gemeentelijke beleidsrichtlijnen en externe regelgeving dienen te allen tijde overgenomen te worden. Verder zijn er speciale regels en aandachtspunten waar rekening mee gehouden dient te worden. Ook moet er rekening worden gehouden met de beleidsnotities van de gemeente. Deze notities zijn richtinggevend, maar kunnen ook een beperking betekenen voor de inrichting van het plangebied. Tevens moet rekening worden gehouden met berekeningen, onderzoeken en documenten die nodig zijn voor het goedkeuren van een plan.

2.2 Beleidsnota's

Deze paragraaf geeft een zo compleet mogelijk overzicht van het bestaande beleid voor de openbare ruimte per discipline op alfabetische volgorde. Vermeld is door wie en wanneer het is vastgesteld, en waar het te vinden is. Naast het beleid zijn ook een aantal instrumenten en uitwerkingen vermeld die een hulpmiddel zijn bij het inrichten en beheren van de openbare ruimte.

Deze lijst wordt door de gemeente aangevuld

2.2.1 Groen: Lijst beschermwaardige houtopstanden (maart 2012)

2.2.2 Integraal beheerplan Openbare ruimte

Het Integraal beheerplan openbare ruimte & gebouwen 2018-2021 is in december 2017 door de gemeenteraad vastgesteld.

2.2.3 Openbare verlichting

Het beleidsplan Openbare verlichting 2016-2025 'Hollands Kroon duurzaam verlicht' is in december 2015 door het college van B&W vastgesteld.

2.2.4 Water en riolering

Het gemeentelijke rioleringsplan Hollands Kroon (2018-2022)

2.3 Algemene randvoorwaarden en aandachtspunten

De in deze paragraaf genoemde algemene randvoorwaarden en aandachtspunten dienen bij de inrichting van de openbare ruimte meegenomen te worden in het ontwerp.

- Criteria en principes van duurzaam inkopen verwerken in duurzaam ontwerp (Agentschap NL)
- Rekening houden met de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor de minder valide mens.
- Rekening houden met hondenuitlaatplaatsen.
- Rekening houden met eventueel kwelwater en met een grote waterspanning in de grond.
- Rekening houden met de eisen die gesteld worden door de brandweer met betrekking tot de bereikbaarheid, opstelplaatsen, brandkranen en waterinnamepunten.
- Aan de hand van de bodemkwaliteitskaart van de gemeente kan worden bepaald of er een bodemonderzoek is vereist of dat volstaan kan worden met een meldingsformulier.
- Streven naar een gesloten grondbalans bij bouwrijpmaken.
- Veilige routes voor het fietsverkeer en de voetgangers.

Van de genoemde voorwaarden in dit handboek inrichting openbare ruimte dient de meest recente versie of publicatie te worden gehanteerd.

2.4 Ontwerplevensduur

De geprognosticeerde ontwerplevensduur van de afzonderlijke elementen moet in overeenstemming zijn met het gemeentelijk beleid zoals verwoord in de beleidsplannen. In onderstaande tabel is een aantal elementen met de minimale ontwerplevensduur vermeld.

De ontwerplevensduur is de structurele levensduur van de volledige constructie of installatie. Dit betekent dat gedurende deze periode normaal onderhoud of reparaties nodig zullen zijn.

Element	Ontwerplevensduur in jaren
<u>Wegen:</u>	
asfaltconstructie (asfalt met complete fundering)	40 jaar
deklaag asfalt	20 jaar
elementenverhardingsconstructie	30 jaar
betonverhardingsconstructie	50 jaar
<u>Riolering:</u>	
vrijerval riolering	60 jaar
persleiding	60 jaar
elektrotechnische / mechanische onderdelen	15 jaar
bouwkundige onderdelen	60 jaar
<u>Technische installaties:</u>	
elektrotechnische onderdelen	15 jaar
mechanische onderdelen	30 jaar
infrastructuur / bouwkundig	60 jaar
<u>Openbare verlichting:</u>	
armatuur	20 jaar
lichtmast	45 jaar
<u>Straatmeubilair:</u>	
	25 jaar
<u>Kunstwerken:</u>	
beton	100 jaar
staal	100 jaar
fiets/voet	60 jaar
composiet materiaal (vezelversterkt kunststof)	100 jaar
mechanische onderdelen	35 jaar
elektrotechnische onderdelen	35 jaar
<u>Oeverbeschermingen:</u>	
hout	25 jaar
kunststof	25 jaar
beton	80 jaar
staal	80 jaar

2.5 Ontwerpkaders

Ten behoeve van de beoordeling van een ontwerp dient deze te worden onderbouwd. Minimaal dienen onderstaande berekeningen en onderzoeken te worden vastgelegd en ter goedkeuring aan de gemeente te worden voorgelegd. Deze lijst is niet uitputtend, de gemeente kan aanvullend specifieke gegevens vereisen.

Vereiste ontwerpberekeningen

- Rioleringsberekening
- OV-berekening, kabel- en verlichtingsberekeningen
- Waterhuishouding, watertoets
- Constructieberekeningen van toe te passen kunstwerken en verhardingen

- Zettingberekeningen

Vereiste ontwerponderzoeken

- Geohydrologisch onderzoek
- Grondmechanisch onderzoek
- Milieuhygiënisch bodemonderzoek / bouwstoffenonderzoek

Ontwerpdocumenten

- Inrichtingsplan, bestaande uit wegen, groen, parkeerplaatsen, nutstracé, afvalinzameling, etc.
- Verkeers- en bebodingsplan
- Groenplan
- Ontwerptekeningen kunstwerken
- RAW bestek met tekeningen
- V&G-plan (zowel ontwerp, als uitvoering)
- Verkeerstechnische gegevens
- Openbare verlichtingsplan met bijbehorende grafische presentatie
- Brandkranenplan

Vergunningen en procedures

Ten behoeve van de realisatie van het ontwerp dient een inventarisatie te worden uitgevoerd naar de benodigde vergunningen en de te doorlopen procedures. Onderstaande procedures en vergunningen zijn mogelijk van toepassing.

- herziening bestemmingsplan
- afwijking bestemmingsplan
- ontgrondingvergunning of melding provincie
- omgevingsvergunning (voor alle bouw gerelateerde activiteiten zoals bouw, kappen, aanleg)
- watervergunning (voor alle water gerelateerde activiteiten, zoals graven, dempen, lozen)
- melding in kader Besluit bodemkwaliteit bij het bevoegd gezag
- melding in kader van onttrekking grondwater bij het bevoegd gezag
- melding in kader van lozing grondwater bij het bevoegd gezag
- vergunning omleidingenroutes via andere wegbeheerders
- vergunning verlenen aan nutsbedrijven voor aanleg kabels en leidingen
- (tijdelijke)verkeersbesluiten / maatregelen

Alle onderzoeken en berekeningen die nodig zijn voor het doorlopen van de procedures en het verkrijgen van de benodigde vergunningen voor de totstandkoming van het ontwerp dienen tijdig te worden aangeleverd.

Goedkeuringsprocedure

Bij de technische uitwerking van de voorgenomen plannen dient rekening te worden gehouden met de

volgende goedkeuringsmomenten door de gemeente:

- Goedkeuring concept ontwerpen/onderzoeken
- Goedkeuring definitief ontwerpen/onderzoeken
- Goedkeuring concept bestek en tekeningen
- Goedkeuring definitief bestek en tekeningen

3 Procesbeschrijving

In deze procesbeschrijving is een overzicht gegeven van de mogelijke onderverdeling in het planproces voor de inrichting van de openbare ruimte. Als basis wordt het proces omschreven waarbij een ontwikkelaar een project wil realiseren in de gemeente Hollands Kroon.

3.1 Initiatiefase

Doel: Het verkrijgen van een gelijk beeld (indicatie, orde van grootte) bij iedereen die bij het project is betrokken. (Waarom dit project? Wat is het resultaat wel? Wat is het niet?)

Start: Het idee/initiatief

Mogelijke activiteiten:

- vaststellen van het probleem of vraagstelling
- bepalen van de urgentie van het probleem of vraagstelling
- onderzoeken (globale) probleem- of doelstelling
- formuleren gewenst resultaat
- bepalen van de scope van het initiatief
- onderzoeken principiële haalbaarheid en afdwingbaarheid kritische elementen
- voorlopig afbakenen project
- omschrijven werkwijze
- omschrijven inhoudelijke activiteiten per fase
 - voor de definitiefase gedetailleerd
 - voor alle overige fasen globaler
- opstellen Plan van Aanpak/Overeenkomst

Einde: Goedgekeurd Plan van Aanpak/Overeenkomst, door [nader te bepalen]

3.2 Definitiefase

Doel: Het afkaderen van het probleem of vraagstelling, en het vaststellen van de haalbaarheid. Het verkrijgen van een compleet en concreet eisenpakket waaraan het beoogde projectresultaat moet voldoen in termen van randvoorwaarden, functionele en operationele prestaties/eisen/wensen en ontwerpbeperkingen (Wat wordt er van het beoogde projectresultaat verlangd?)

Start: Goedgekeurd Plan van Aanpak/Overeenkomst

Activiteiten:

- verzamelen basismateriaal
- omschrijven inhoudelijke activiteiten per fase
 - randvoorwaarden
 - functionele eisen
 - operationele eisen
 - ontwerpbeperkingen
- inventariseren subsidiemogelijkheden
- inventariseren te doorlopen vergunningsprocedures
- onderzoeken haalbaarheid
- opstellen projectgebonden programma van eisen, op basis van handboek inrichting openbare ruimte en projectspecifieke eisen
- elimineren strijdige eisen
- opzetten activiteitenoverzicht in de juiste volgorde:
 - voor de ontwerpfase gedetailleerd

- voor alle overige fasen globaler
- opzetten werkstructuur (definiëren deelprojecten en de relaties ertussen)
- opzetten Programma van Eisen

Einde: Goedgekeurd Programma van Eisen, door [nader te bepalen]

3.3 Ontwerpfase

Doel: Het bepalen van de oplossing die het beste aansluit bij de probleem of vraagstelling en de bijbehorende uitgangspunten en randvoorwaarden, in termen van kwaliteit, geld, tijd en haalbaarheid.

Start: Goedgekeurd Programma van Eisen

Activiteiten:

- inventariseren mogelijke ontwerpvarianten
- beoordelen van de varianten door afweging van voor- en nadelen
- uitwerken voorkeursvariant tot Voor Ontwerp (VO)
- toetsen VO
- opstellen indicatieve kostenraming VO
- bijstellen VO totdat deze voldoet aan de gestelde randvoorwaarden
- vaststellen VO
- aanvragen relevante vergunningen en subsidies
- uitwerken VO tot Definitief Ontwerp (DO)
- toetsen DO
- bepalen benodigd krediet
- detailleren en aanpassen activiteitenoverzicht
 - voor de voorbereidingsfase gedetailleerd
 - voor alle overige fasen globaler

Einde: Goedgekeurd Definitief Ontwerp, na instemming team Areaalbeheer

3.4 Voorbereidingsfase

Doel: Het uitwerken van de gekozen oplossing/ontwerp in een realiseerbare werkwijze (uitvoeringscontract met tekeningen)

Start: Goedgekeurd Definitief Ontwerp

Activiteiten:

- uitwerken detailontwerpen tot een realiseerbare werkwijze, realisatieschema's, bestekken, bestekstekeningen, enzovoort
- doorlopen vergunningsprocedures
- doorlopen subsidietrajecten
- opstellen uitvoeringscontracten/RAW-bestekken met bestekstekeningen
- doorlopen controleprocedures
- bepalen inschrijvingsvereisten en gunningsvoorwaarden
- doorlopen aanbestedingsprocedure
- gunning van het werk
- detailleren en aanpassen van activiteitenoverzicht
 - voor de realisatiefase gedetailleerd
 - voor de nazorgfase globaler
- opstellen realisatieprogramma (draaiboek)

Einde: Goedgekeurd realisatieprogramma, na instemming team Areaalbeheer.

3.5 Realisatiefase

Doel: Beheersing van de uitvoering/aanleg van het werk (realisatie van dat wat werd bedoeld, verwacht, afgesproken)

Start: Goedgekeurd realisatieprogramma

Activiteiten:

- toezicht op de realisatie van het werk
- controleren kwaliteit en kwantiteit
- informeren belanghebbenden
- uitvoeren van het programma/ de bestekken
- declareren verleende subsidies
- controleren overdrachtdossier
- opleveren gewenste eindresultaat

Einde: Oplevering gewenst eindresultaat, na akkoord team Areaalbeheer middels procesverbaal van oplevering